

DIŞSATIMCI GÖZÜYLE TAVUKÇULUK

Sunda SALTUK

Köylüm Tavukçuluk Ltd. Şti.

On yıl Öncesine kadar tümüyle bir «Aile» veya «Boş vakti değerlendirme» uğraşısı olan tavukçuluk artık gelişen ve atılımlar yapma çabası içinde bulunan ülkemizde; büyük yatırımların yapıldığı dünya standartlarına uygun çiftliklerin kurulduğu, en yeni mekanizasyonun ve tekniklerin uygulandığı damızlık üniteleri, yarka üniteleri, yumurta üretim üniteleri, kesim üniteleri, yem üniteleri ile dev entegre tesislere kavuşmuş ve başlıbaşına bir «Sanayi kolu» olmuştur.

Üretim - Tüketim Dengesi

Tavukçuluğun beklenenin çok üstünde bir hızla gelişmesi, nüfus artışımıza ve insanlarımızın beslenme ihtiyacı rakamlarına ulaştığı savını henüz gündeme getirmemektedir. 1970 yılında 2 milyar, 1975 de 2,5 milyar ve 1980 yılında da 3,5 milyar dolayında yumurta üretildiği sanılmaktadır. Bu üretimin dağılım tablosu yurt ölçüsünde hiç de dengeli bir görüntüde değildir. Pazarlamanın içinde bulunan bir kişi olarak ufak bir yanılma payı ile kaba çizgilerle, üretilen yumurtanın % 90 civarındaki kesiminin Akdeniz'den Karadeniz'e Ankara'dan geçmek üzere çekilecek bir çizginin batısında tüketildiğini söyleyebilmek olasıdır. Durum böyle olunca mevsimsel etkiler nedeniyle kışın tüm üretimin üreticiyi güldürecek fiyat düzeyinde satıldığı yazın ise artan sıcaklığın azalan talebi yaratması nedeniyle yumurtanın sürekli maliyet altında fiyatlarda satılabildiği izlenmektedir.

1981 yılında yapılan tahminlerde kişi başına düşen yumurta sayısının 45 civarında olduğu söylenmekteydi. Ancak yukarıda kısaca değindiğimiz dengesiz tüketim bu rakamlar üzerinde uzun boylu düşünmemizi gerekli kılmaktadır.

Tüketim Dengesizliğinin Dışsatıma Etkisi

Dikkat edilirse üretimin artışını dile getirirken yoğun bir tüketim dengesizliğini ısrarla gözler önüne sermeye çalışıyoruz. Aslında bu gün birazcık da olsa dışsatım yapılıyorsa, tavukçulukta itici güç olarak görülmekte olduğundandır. Nüfus ile üretim dengesinin kurulmasının henüz çok uzakta bulunduğu bir ortamda yaşamaktayız. Ama gel gelelim, ekonomik yapısal bozukluk üretimin istenilen ölçüde artmasını engellemekte, hatta mevcut üreticileri bile her yıl darboğazlara itmektedir.

İşte tavukçuluk sanayiinde dışsatım çeşitli ikilemlerin bulunduğu bir ortamda oluşabilmektedir. Özellikle tarımsal girdiler bakımından kendine yeten bir ülke durumunu sürdürdüğümüz son yıllarda gözlerimizi yakın dış komşulara çevirdiğimizde onların bizde bulunan bir çok gıda ürününe gereksinme duyduğu rahatlıkla görülebilmektedir. Son 3 yılda yaptığımız dış temaslarda İran - Irak - Suriye - Ürdün Küveyt - Suudi Arabistan - Mısır gibi ülkelerin birçok gıda ihtiyaçlarının yanında tavuk eti ve yumurtanın büyük miktarlarda istendiğini saptadık. Aslında bu ihtiyaçlar bu ülkelerde bir anda ortaya çıkmış değildi. Bu ülkeler gereksinmelerini hemen heryıl zaten dünyanın bir ucundan da olsa sağlayabilmek uğraşısını sürdürmekteydi. Biz üreticiler ancak yurt içinde darboğazlara girdikçe dışsatımı akıl edebiliyorduk.

Nitekim yumurtanın Kanadadan, Fransadan, İspanyadan, Romanyadan Tavuk etinin Amerikadan, Brezilyadan, İsrailden satın alındığı, Ortadoğu ülkelerine biz daima dününün ters tarafıyla bakmışızdır.

Irak - İrandaki görüşmelerde, ülkenin ihtiyacının bağlantılarla sağlanıp düzenlendiği Ocak - Nisan aylarında görüşme yerine, bizim darboğaza girdiğimiz Haziran - Ağustos aylarında zorlanmış ve başarısızlık baştan kabullenil-

miştir. Ve biz üreticiler çoğunlukla kısa süreli çıkarlar ile tatmin olmayı yeğlediğimiz için de , yaz aylarındaki sıkıntıyı geride bırakınca iç tüketimin yeterli olması nedeniyle dışa dönük çalışmaları hemen unutmuşuzdur.

Aslında koşullar 1981 yılı başına kadar sürekli olarak dışsatım yapmayı düşünen üreticilerin aleyhine çalışmıştır. Nitekim İranda ve Irakta yapılan görüşmelerde çok ilginç tablolar yaşanmıştır.

1980 yılında Tavuk eti için ton'da 1450 dolarlık fiyatı kabul edilebilir düşüncesiyle söylediğimizde yetkililer bize Türkiye teslimi Brezilyadan aldıkları Tavuk etini 1200 dolara vereceklerini beyan etmişlerdi. Yumurtada verdiğimiz 1100 dolarlık ton başına fiyatın karşılığında ise 900 dolarlık bir fiyatı bulabilmıştık. Aradaki büyük fiyat farkları, tavukçuluk sektörünü daima dışsatımdan caydırıcı bir unsur olarak görülmüştür. Bu görüntü ancak 1981 yılında bozulabilmiş ve Tavukçuları dışsatım için harekete geçirebilmiştir.

Yaratılan Olanaklar ve Dışsatım

Gerçekte tavukçuluk sektörünün şu an yalnızca yumurta kesimi dışa dönük bir konumdadır. Yılda ortalama 80 bin ton tavuk etinin üretildiği Türkiye'de fiyatlar halen umulanın çok üstünde seyretmekte ve dışsatım için diğer ülkelerin fiyatlarının düşüklüğü nedeniyle bir şansı görülememektedir. Brezilyada mevcut «Üreticiler Kooperatifi» halen ortadoğu ülkelerine tonu 1100 dolar dolayında tavuk satabilirken bizim 1400 doların üstünde beyaz et satmaya çabalamamız herhalde pek umut yaratmasa gerektir. Ta ki Devletin bugünkü Vergi iadesi oranlarını dış ülkelerin fiyatları ile kıyaslanabilir hale getirmesine kadar. Ancak bu konu ile beraber üretim artışında gerekli olduğunu belirtmeliyiz. Nitekim Türkiye'de bu olgu tersine dönmüştür. Suriye ve Irak gibi ülkelere kısa sürede yapılan damızlık yumurta ve civciv dışsatımı iç pazarda tavuk etinde 400 liraya varan fiyatları göstermiştir. Bu doğal olarak üretimin kısıtlanmış olmasından, birçok tavuk çiftliğinin devre dışı kalmasından kaynaklanmıştır. Böyle dengesiz bir üretim ortamında İranın yıllık 80.000 tonluk, Irak'ın 110.000 tonluk tavuk eti gereksinimine yanıt verebilmemiz tümüyle olanaksız görülmektedir.

Bu görüntü kısa bir zaman öncesinde yumurta da hemen aynı yöndeydi. İran'ın yılda 1 milyon adet Irak'ın 1,2 milyar adet ihtiyaç bildirdiği devrede 4 milyar adet / yıl yumurta üreten Türkiye'mizin üretim darlığı nedeniyle tüm piyasayı ele geçirmesi düşünülmekteydi. Ancak bu kısır görüş ve eylem geçtiğimiz yıldan itibaren kırılmaya başlamıştır. 1981 yılında 20 - 25 milyon adet civarında yapılan yumurta dış satımının bağlantısı 1982 yılında yalnızca Irak için 200 milyon adet / yıl olarak bağlanabilmektedir. Yaklaşık 20 milyon dolarlık döviz ülkemize kazandıracak olan bu bağlantı; ilk ve büyük oranda devletin sağladığı % 20 lik vergi iadesinden kaynaklanmaktadır. Arkasından üretimin % 6 lık oranda artması ve halkımızın tüketim gücünde meydana gelen kısıtlama gibi etkenler dışsatımın kaynağını oluşturmaktadır.

Protein değeri bakımından halkın büyük oranda ihtiyacını karşılayan yumurtanın dışsatımına kaynak olmasında biraz olumsuz görüş beyan edebilmek olasıdır. Bunu değerlendirmek ayrı bir yazı konusu olmaktadır.

Zorluklar Var mı ?

Biz burada dışsatımın bu noktaya kadar gelmesinde çoğunlukla üretim kaynağındaki sorunlara fazla detaya girmeden değinmeye çalıştık. Aslında «üretilen yumurtanın Ambalajlama merkezine toplanması, tek tek tel fırçalarla temizlenip, büyüklük sınırlarına ayrılması kutulanması ve bulabildiği oranda TIR taşıyıcılara yüklenmesi yoğun bir uğraşı ve sabırı gerektirmektedir» demek sorunların bir başka sayfasını açmaktadır. Özellikle boylama makinasının bulunmadığı bir ortamda tasnif işinin sağlıklı yapılabileceği şüpheli görünmektedir. Ama yurdumuzda yapılmasına çalışılan makineler kesinlikle sonuç vermemekte, yurt dışından da makina getirilememekte, sonuçta el tasnifine güvenerek ambalajlama yapılmaktadır. 360 adedinin bulunduğu yükleme kutularının ise ayrı bir sorunu olmaktadır. Kutular karton niteliğini sürdüremediğinden ikinci indirme bindirmede bel vermekte, bu da büyük yakınmalara neden olmaktadır. Dış satım yükümlülüğümüzü yerine zamanında getirmemiz ise TIR noksanlığımız nedeniyle korkulu günler yaşatmaktadır. Alıcı ülkenin ceza uygulamasını önleyebilmek büyük uğraşlar istemektedir.

Kısaca değindiğimiz řu 3 sorun ufak tefek ayrıntılarla hemen tüm mallarımızda görülmektedir. Daha değişik bir deyişle biz dışsatım için tüm iyiniyeti neredeyse abartılmış oranda gösterebilmekteyiz. Ama altyapı noksanlığını gidermede çok yavaş davranmayı hatta birazda vurdumduymazlık içinde bulunmayı ise srdrebilmekteyiz. Uğraşımız yurt için döviz kaynakları yaratabilmektedir. Bu ise yurt içindeki üretimi arttırmak ve ihracatın cazibesini sürdürmekle olasıdır. Yalnızca Ziraat Bankasının verdiği Ziraat Kredi ile yatırım yapabilen tavukçuluk sanayii burada da hepimizin bildiği «Bürokrasi» engelini kırmaya mahkmdur. Dileđimiz yılda ortalama 100 milyon dolar getirebilme şansını dışpazarda hemen sağlayabilecek olan Tavukuluđumuzun sorunlarının çözümüne biran önce el atılabilmesidir.